

بررسی نظرات و نحوه استفاده مشترکین عضو مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز از امکانات مرکز و تأثیر آن بر کارهای پژوهشی این اعضا

نویسنده: دکتر محمدصادق محقق زاده*

مرضیه عبداللهی**

چکیده:

مراجعه‌کنندگان به مرکز را درباره جوانب مختلف خدمات ارائه شده توسط مرکز اینترنت دانشگاه و همچنین آنچه که به نظر می‌رسید مشکلات این مرکز است، و تأثیرات استفاده از این امکانات بر فعالیت‌های مختلف این اعضا را جویا می‌شد. در مجموع ۲۰۴ پرسشنامه از اعضا دریافت گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش‌های آماری توصیفی و از آزمون کای (خی) دو استفاده گردید. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اعضا مرکز اینترنت به اهمیت اینترنت واقف بوده و استفاده از آن را برای بعضی از امور در دستور کار خود قرار داده‌اند. براساس این نمونه، تعداد اعضا زن و مرد مرکز برابر است. این یکسانی در هر سه سطح استاد، کارمند و دانشجو مشاهده گردید. این اعضا میزان دانش خود از کامپیوتر را بیشتر در حد خوب و متوسط دانسته و اغلب آموزش برای استفاده از اینترنت را ضروری میدانند.

از بدو پیدایش اینترنت و استفاده گسترده از آن توسط دانشجویان، دانش پژوهان و اساتید دانشگاه و اهمیت ویژه و تأثیری که این امکانات بر کمیت و کیفیت کارهای علمی این افراد دارد، تحقیقات متعددی درباره این کاربردها و نتایج حاصل از آن انجام گرفته است. در این مطالعه نیز نحوه استفاده اعضا هیئت علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز از امکانات اینترنت این دانشگاه و تأثیرات کمی و کیفی آن بر این فعالیت‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

این بررسی با استفاده از یک پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سؤال انجام شده است. این پرسشنامه نظرات

* عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

** کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

امروزه دانش پژوهان همانند دیگران از این شبکه برای کارهای مختلف از جمله برای دستیابی به منابع علمی و همچنین نشر نتایج کارهای خود استفاده می‌کنند. کشور ایران و مراکز دانشگاهی آن نیز نظر با اهمیت این شبکه، در امر ایجاد این مراکز سرمایه‌گذاری کرده و امکان استفاده از آن را برای اساتید و دانشجویان خویش فراهم آورده‌اند و در رسیدن به اهداف پژوهشی و آموزشی خویش از آن استفاده می‌کنند.

نظر به اهمیت ویژه و تأثیری که این امکانات بر کمیت و کیفیت کارهای علمی دانشجویان و دانش پژوهان و اساتید دانشگاه دارد، انجام مطالعات علمی برای بررسی تأثیرات کمی و کیفی آن و استفاده از نتایج این بررسی‌ها در روند گسترش آتی ضروری به نظر می‌رسد. مطالعه حاضر در همین راستاست.

شبکه اینترنت

با ظهور صنعت چاپ در سال ۱۴۴۰ میلادی در ارتباطات بشری دگرگونی بسیار زیادی بوجود آمد و چاپ کتاب و مقاله روز بروز افزایش یافت تا اینکه به تجربه پدیده‌ای منجر گردید که امروز انفجار اطلاعات نامیده می‌شود. شبکه اینترنت ابزاری مفید جهت مهار و تبادل این اطلاعات است که از طریق آن، دسترسی به اطلاعات مرزهای محدودیت را پشت سر گذاشته و نه تنها کمیت بلکه کیفیت اطلاعات را نیز تحت تأثیر قرار داده است. شبکه اینترنت بزرگترین شبکه رایانه‌ای جهان و شکل تکامل یافته شبکه آرپانت است. اجزا اصلی اینترنت که پیکره اصلی این شبکه را تشکیل می‌دهد عبارت است از پست الکترونیکی، پروتکل انتقال فایل، گوفر، وب جهان گستر، گروه‌های بحث، تل نت که امروزه میلیون‌ها نفر از آنها استفاده می‌کنند و در اکثر مراکز علمی و تحقیقاتی دنیا میزان استفاده از شبکه جهانی اینترنت جهت مقاصد آموزشی و پژوهشی به اوج خود رسیده است. کشور ما نیز از امکانات و یا خدمات این پدیده بزرگ و رویداد علمی جهانی بی‌بهره نمانده و بالطبع این پدیده هم اکنون در روند آموزش و پژوهش در مراکز آموزشی و تحقیقاتی تأثیر بسزایی دارد. به دلیل اهمیت این شبکه جهانی و امکانات

اعضاء برای گرایش خود «دسترسی به اطلاعات روزآمد» را در اولویت اول، «تفنن و سرگرمی» را بعنوان اولویت دوم و علاقه به «بکارگیری تکنولوژی نوین» را بعنوان اولویت سوم انتخاب کرده‌اند. «حجم وسیع اطلاعات» نیز انتخاب چهارم بوده است. تعداد زیادی از اعضاء روزانه بیش از یکساعت از اینترنت استفاده می‌کنند. اعضاء از مرکز اینترنت برای تهیه مقاله و همچنین برای افزایش کیفیت امور پژوهشی خود استفاده می‌کنند، و آن را وسیله‌ای مؤثر برای انجام کارهای تحقیقاتی و علمی خود می‌دانند. و از آن برای بهبود آموزش، تألیف و شرکت در سمینار کمتر استفاده می‌نمایند.

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اغلب پاسخگویان مشکل اصلی را کندی سرعت دستیابی و کم بودن خطوط تلفنی دانسته و اشکال قابل ذکر دیگری در کار این مرکز مشاهده نمی‌نمایند. استفاده‌های اصلی آنها از مرکز اینترنت، شامل استفاده از وب (Web) در رده اول، پست الکترونیکی (E-mail) رده دوم، قرارداد انتقال پرونده (FTP)، لیست سرو (Listserv) و گروه‌های خبر رده های سوم تا پنجم را بخود اختصاص داده است.

کلیدواژه‌ها: اینترنت / وب / پست الکترونیکی / پژوهش

مقدمه

تلاش برای کسب دانش و گسترش آن همیشه مطلوب آدمی بوده و بشر سرمایه گذارهای مادی و معنوی بسیاری در این زمینه انجام داده است. این تلاش همواره استفاده از وسایل و امکانات را مدنظر داشته و وسایل گوناگونی را برای این منظور بکار گرفته که هر کدام به نوبه خود تأثیرات متفاوتی بر گسترش علم و اندیشه داشته است. کامپیوتر بعنوان یکی از مهمترین دستاوردهای بشری نیز از بدو اختراع در زمینه‌های مختلف علمی و تحقیقاتی مورد استفاده قرار گرفته و کاربرد آن در ساختن شبکه اینترنت باعث تحول زیادی در همه زمینه‌های فعالیت بشری از جمله زمینه‌های علمی گردیده است.

انجام تحقیق‌های جدید شده است. همچنین این بررسی نشان داده است که خدمات اینترنت همکاری بین محققان را ترغیب می‌کند و دانشگاهیان را قادر می‌سازد که بطور گسترده با جهان ارتباط برقرار کنند و به نشر مطالب بپردازند. روانشناسان گفته‌اند که دسترسی بیشتر به منابع، امکان برقراری ارتباط علمی و سریع با همکاران و جستجوی اطلاعات از این طریق، بر کیفیت تحقیق و همچنین بر کمیت انتشار آنها تأثیر گذاشته است.

لازینگر و دیگران (۱۹۹۷) تحقیقی انجام دادند که هدف این تحقیق عبارت بود از آزمایش و مقایسه استفاده از شبکه اینترنت در بخش‌های مختلف دانشگاهی جهت تعیین معیارهای استفاده از اینترنت چون: علائق تحقیقی و موضوعی دانشگاهیان، آموزش استفاده از شبکه اینترنت، استفاده کلی از شبکه، دانش رایانه‌ای کاربران و نیاز آنها به اطلاعاتی که از شبکه اینترنت می‌توانند بگیرند. نتایج این بررسی نشان داد که دانشکده‌های علوم و کشاورزی بیشتر از دانشکده‌های علوم انسانی از این شبکه استفاده می‌کنند. نتایج دیگر این بررسی نشان داد که اکثر کاربران شبکه اینترنت از پست الکترونیکی استفاده می‌کنند و آن را مهمترین خدمت شبکه اینترنت می‌دانند. بیشتر کاربران روش استفاده از شبکه اینترنت را به صورت تجربی و یا از طریق آموزش رسمی فرا گرفته بودند.

ستوده (۱۳۷۷) در بررسی وضعیت استفاده اساتید دانشگاه شیراز و دانشگاه علوم پزشکی شیراز نتیجه گرفت که اکثر کاربران مایلند از شبکه اینترنت استفاده نمایند، و می‌افزاید که این کاربران پست الکترونیکی را بیشتر مورد استفاده قرار داده‌اند. او ادامه می‌دهد: هندرسن و مک اوان ارتباط منابع الکترونیکی و مقوله تدریس و تحقیق را قابل ارزیابی، و گستردگی منابع را جهت یادگیری فردی و کلاسی مؤثر دانسته و به این نتیجه رسیده‌اند که منابع الکترونیکی برای دانشگاه‌ها یا گستره جغرافیایی وسیع اغلب قادر به یکنواخت کردن یادگیری در تمامی محل‌ها است و استفاده از ابزار الکترونیکی، پیشرفتهای سریع در تحقیق، ارتباط علمی همزمان و خلق آثار جدید را میسر می‌سازد.

متعدد آن، تأثیر شبکه اینترنت در این طرح مورد مطالعه قرار گرفته است.

پیشینه تحقیق

از بدو پیدایش اینترنت و استفاده گسترده از آن تحقیقات متعددی درباره کاربردهای مختلف و نتایج حاصل از آن انجام گرفته که در زیر به چند نمونه اشاره شده است. بخاری و میدوز (۱۹۹۲) در تحقیق خود، شیوه استفاده اساتید و دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های انگلیس و عربستان سعودی از تکنولوژی اطلاعات را مقایسه کردند و دریافتند که در هر دو کشور از واژه‌پردازها و برنامه‌های کامپیوتری تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود. در این بررسی میزان استفاده از تکنولوژی نوین در دانشگاه‌های انگلیس بیشتر از آن در دانشگاه‌های عربستان بوده است. تمام پاسخگویان گفته‌اند که از تکنولوژی اطلاعات برای دستیابی به اطلاعات روزآمد و ارتباط علمی و تحقیق با سایر محققان استفاده می‌کرده‌اند. تحقیق پری (۱۹۹۵) نشان داد ۹۵ درصد پاسخگویان از شبکه اینترنت استفاده می‌کرده‌اند و هدف آنها بدست آوردن اطلاعات روزآمد بوده و ابزاری که مورد استفاده قرار می‌دادند گوفر، لیست سروها و پروتکل انتقال پرونده بوده است.

وکیلی مفرد (۱۳۷۸) در تحقیقی، وضعیت استفاده متخصصان قلب و عروق دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی از تکنولوژی اطلاعات را مورد بررسی قرار داده است. نتایج بررسی وی نشان داد که ۶۷/۶ درصد افراد مورد بررسی از تکنولوژی اطلاعات استفاده می‌کنند.

رضایی شریف‌آبادی (۱۹۹۶) در یک بررسی ارتباط علمی بین روانشناسان دانشگاهی و تأثیرات اینترنت بر فعالیت آنها چنین نتیجه گرفت که روانشناسان استرالیا از اینترنت به طور گسترده برای فعالیت‌های آکادمیک خود استفاده می‌کنند. اینترنت به روانشناسان کمک می‌کند تا از آخرین تحولات در موضوع مورد علاقه‌شان آگاه باشند. اکثر آنها معتقدند که از این طریق با همکاران و همقطاران تماس بیشتری داشته و اینترنت باعث هدایت آنها برای

اساتید نیز با مراجعه بعدی به محل کار آنها به جمع‌آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده اقدام گردید.

در مجموع ۵۰۰ پرسشنامه بین افراد مختلف بدون در نظر گرفتن وابستگی آنها به دانشگاه توزیع شد و برای ۴۲۶ پرسشنامه جواب دریافت گردید. از این تعداد فقط ۲۰۴ نفر مربوط به افراد وابسته به دانشگاه بود که فقط همین تعداد مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها

داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از برنامه SPSS مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و نتایج آن در زیر آمده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده توسط پرسشنامه از روشهای آماری توصیفی جهت تعیین ویژگی‌های دموگرافیک نمونه و همچنین جواب بقیه سئوال‌ها استفاده گردید. برای تحلیل آماری در موارد دیگر از آزمون کای دو که آزمونی مناسب برای بررسی تعداد موارد پاسخ‌ها است استفاده گردید.

خصوصیات دموگرافیک نمونه

چنانچه گفته شد فقط پرسشنامه‌های اساتید، کارکنان، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز که تعدادشان ۲۰۴ نسخه بود مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

از این تعداد پاسخ‌دهندگان ۱۰۴ مورد (۵۱٪) زن و ۱۰۰ نفر (۴۹٪) مرد بوده‌اند. از خانم‌ها ۲۴ نفر (۲۳/۱٪) استاد، ۱۳ نفر (۱۲/۵٪) کارمند و ۶۷ نفر (۶۴/۴٪) دانشجو بوده‌اند. از مردان ۳۱ نفر (۳۱٪) استاد، ۱۴ نفر (۱۴٪) کارمند و ۵۵ نفر (۵۵٪) دانشجو بوده‌اند.

توزیع پاسخ‌دهندگان در بین گروههای مختلف شغلی ۵۵ (۲۷٪) استاد، ۲۴ نفر (۱۳/۲٪) کارمند و ۱۲۲ نفر (۵۹/۸٪) دانشجو است. از دانشجویان ۶۷ نفر (۵۴/۹٪)

سلاجقه (۱۳۷۷) در بررسی نگرش کاربران مرکز اینترنت در دانشگاه علوم پزشکی شیراز نتیجه گرفت که کاربران از منابع الکترونیکی برای سهیم شدن در نتایج تحقیقات دیگران در سراسر جهان و آشنایی با مجلات الکترونیکی به منظور آموزش و تحقیق استفاده می‌کنند و نگرش کاربران در مورد اینترنت مثبت است.

در کشور ایران، شاید به دلیل این که تا قبل از سال ۱۳۷۵ ناشناخته بود و تنها چند موسسه تحقیقاتی و بخش‌هایی از واحدهای برخی از مراکز دانشگاهی به طور غیرمستقیم و از طریق مرکز تحقیقات ریاضیات و فیزیک نظری با این شبکه جهانی ارتباط داشتند، در این زمینه پژوهشهای محدودی انجام شده است.

نوع پژوهش

این پژوهش یک بررسی توصیفی تحلیلی است و محقق با استفاده از متدهای آماری اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه را مورد بررسی و تجزیه و تحقیق قرار داده است.

روش گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات از طریق تهیه و توزیع یک پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سئوال انجام شد. این پرسشنامه نظرات مراجعین به مرکز را نسبت به جوانب مختلف خدمات ارائه شده توسط مرکز اینترنت دانشگاه و همچنین آنچه که به نظر می‌رسید مشکلات این مرکز باشد جویا می‌شد.

این پرسشنامه‌ها در اختیار مسئولان مرکز اینترنت دانشگاه، مرکز تحقیقات و مشاوره پزشکی، مرکز اینترنت بیمارستان نمازی و مرکز اینترنت دانشکده پیراپزشکی گرفت و از آنها خواسته شد که در ساعات مختلف بین مراجعین به این مراکز توزیع و توسط آنها تکمیل گردد. برای جمع‌آوری نظر اساتید نیز به محل کار آنها مراجعه شد و پرسشنامه در اختیار ایشان قرار گرفت. از دریافت‌کنندگان درخواست می‌شد که پس از تکمیل پرسشنامه آنها را به مسئولین مراکز بازگردانند و در مورد

و از کارمندان ۱۳ نفر (۸۴/۱٪) و از اساتید ۲۴ نفر (۴۳/۶٪) زن بوده‌اند.

این ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان را به صورت کامل در جدول ۱ (پیوست) مشاهده می‌کنید.

جدول شماره ۲ توزیع دانشجویان را در مقاطع مختلف تحصیلی براساس جنسیت نشان می‌دهد.

میانگین مدت عضویت در مرکز اینترنت برای اساتید ۳۵ ماه، برای کارمندان ۳۵ ماه و برای دانشجویان ۱۶ ماه بوده است.

میزان آشنایی پاسخ‌دهندگان با کامپیوتر برای گروه‌های مختلف که توسط خود آنها به صورت عالی، خوب، متوسط و ضعیف ارزیابی شده است در جدول شماره ۳ خلاصه شده است. این جدول نشان می‌دهد که در حالیکه کارمندان و دانشجویان میزان آشنایی خود را خوب و متوسط ارزیابی کرده‌اند، اساتید خود را متوسط و ضعیف ارزیابی کرده و این تفاوت از لحاظ آماری معنی‌دار ($X^2=26/22, P</math> /۰۰۱) است.$

اغلب پاسخ‌دهندگان ۱۴۶ (۷۱/۶٪) ابراز داشته‌اند که استفاده از اینترنت نیاز به آموزش دارد، در مقابل ۵۸ نفر (۲۸/۴٪) این آموزش را لازم نمی‌دانند و این تفاوت معنی‌دار ($X^2=37/96, P</math> /۰۰۱) بوده است.$

در پاسخ به اینکه آیا استفاده از اینترنت احتیاج به تخصص دارد نیز ۷۳ نفر (۳۵/۸٪) بلی و ۱۳۱ نفر (۶۴/۲٪) خیر را برگزیده‌اند که این تفاوت معنی‌دار ($X^2=16/49, P</math> /۰۰۱) است.$

یکی از اهداف این بررسی تعیین نحوه آموزش اعضاء مرکز برای استفاده از اینترنت و بقیه خدمات آن بوده است. چهل نفر (۷۲/۷٪) از اساتید و ۱۸ نفر (۶۶/۷٪) از کارمندان مطالعه کتاب را بعنوان نحوه آموزش انتخاب کرده‌اند در حالیکه فقط ۵۰ نفر (۴۱٪) از دانشجویان این انتخاب را انجام داده‌اند. این اختلاف معنی‌دار ($P>$ /۰۰۱)، $X^2=69/17$ بوده است. آموزش از طریق تجربه شخصی توسط ۷۸ نفر (۶۳/۹٪) دانشجویان ۱۷ نفر (۶۳٪) کارمندان و ۲۶ نفر (۴۷/۳٪) از اساتید ذکر شده است که این تفاوت ($X^2=4/53, P<$ /۰۰۱) معنی‌دار نیست. یادگیری از طریق دوستان و همکاران بعنوان یک روش بیشتر

توسط اساتید ۳۶ نفر (۶۵/۵٪) و کارمندان ۱۹ نفر (۷۰/۴٪) و ۵۶ دانشجو (۴۵/۹٪) انتخاب شده است. این اختلاف ($X^2=9/04, P=<$ /۰۱۱) معنی‌دار است. آموزش از طریق کلاس توسط ۳۶ نفر (۶۵/۵٪) از اساتید ۱۵ نفر (۵۵/۶٪) از کارمندان و ۶۳ نفر (۴۸/۴٪) از دانشجویان انتخاب شده است که این اختلاف معنی‌دار نیست. استفاده از رسانه‌ها بعنوان وسیله آموزش توسط ۹ نفر (۱۶/۴٪) استاد و ۲ نفر (۷/۴٪) کارمند و ۳ نفر دانشجو (۲/۵٪) انتخاب شده بود و اغلب پاسخ‌دهندگان از این وسیله برای آموزش استفاده نکرده‌اند و این اختلاف ($P=<$ /۰۰۳)، $X^2=11/48$ معنی‌دار است.

در این بررسی هدف استفاده از اینترنت نیز مورد بررسی قرار گرفته و از پاسخ‌دهندگان خواسته بود که هدف از گرایش خود را در بین یک فهرست دارای ۱۱ انتخاب اولویت‌گذاری نمایند. این انتخابها و اولویت‌هایی که دریافت کرده‌اند در جدول شماره ۴ ارائه گردیده است.

اطلاعات روزآمد، سهولت بازیابی اطلاعات و تفنن و سرگرمی سه هدفی هستند که توزیع اولویت‌گذاری آنها معنی‌دار بوده است. از اولویت‌گذاری انتخاب یک «اطلاعات روزآمد»، چنین برمی‌آید که این انتخاب اولویت یک ۴۷ نفر بوده است و در مورد آن توزیع اولویت‌ها در سطوح مختلف دارای معنی ($X^2=46/03, P=<$ /۰۰۱) بوده است. توزیع اولویت‌های تعیین شده برای انتخاب دوم، «سهولت بازیابی اطلاعات»، نیز دارای معنی ($P<$ /۰۰۱)، $X^2=30/14$ بوده است.

در مورد مدت متوسط استفاده از شبکه اینترنت ۴۲ نفر (۲۰/۶٪) مدت کمتر از یک ساعت در روز ۵۷ نفر (۲۷/۹٪) یک ساعت در روز ۷۶ نفر (۳۷/۳٪) بیشتر از یک ساعت در روز، ۲۱ نفر (۱۰/۳٪) یک بار در هفته، ۳ نفر (۱/۵٪) ماهی یک بار و ۵ نفر (۲/۵٪) مدت‌های استفاده دیگر را انتخاب کرده‌اند. توزیع افراد در بین این گروه معنی‌دار ($X^2=28/71, P=<$ /۰۰۱) است.

در جواب به سؤال ۱۲ که تمایل به افزایش استفاده از اینترنت را مورد پرسش قرار داده تعداد جوابهای بلی ۱۲۴ نفر (۶۰/۸٪) در مقابل ۸۰ نفر (۳۹/۲٪) خیر بوده که این اختلاف معنی‌دار نیست.

برای تعیین میزان استفاده از انواع خدمات ارائه شده توسط مرکز اینترنت از پاسخ‌گویان خواسته شده بود نوع خدمات مورد استفاده خود را از یک فهرست با گزینه‌های بلی و نه انتخاب کنند. نتایج این نظرسنجی در جدول شماره ۵ (پیوست) آمده است.

چنانچه اطلاعات جدول شماره ۵ نشان می‌دهد، اغلب اعضا مرکز اینترنت یعنی ۱۸۷ نفر (۹۱/۷٪) از وب (WEB)، ۱۱۷ نفر (۵۷/۴٪) از پست الکترونیکی (E-mail)، ۶۴ نفر (۳۱/۴٪) از پروتکل انتقال پرونده (FTP)، ۵۹ نفر (۲۸/۹٪) از آرچی (Archie)، ۵۷ نفر (۲۷/۹٪) از خدمات گفتگوی اینترنتی (IRC)، و ۵۰ نفر (۲۴/۵٪) از لیست سروها (Listserv) استفاده می‌کنند. مصرف کنندگان بقیه سرویس‌های مرکز درصدهای کمی را تشکیل می‌دهند.

سرعت دستیابی به اطلاعات شبکه و رضایت اعضا از این سرعت نیز مورد سؤال قرار گرفته بود. از کل پاسخگویان ۱۶۴ نفر (۸۰/۸٪) با انتخاب خیر عدم رضایت خود را از سرعت امکانات موجود در مقابل ۳۹ نفر (۱۹/۲٪) که بلی را انتخاب کرده بودند اعلام کرده‌اند.

در پاسخ به سؤال «آیا در دسترسی به اطلاعات با مشکل مواجه شده‌اید؟» ۱۵۵ نفر (۷۶/۴٪) بلی و ۴۸ نفر (۲۳/۶٪) خیر را انتخاب کرده‌اند. این اختلاف ($P=0.12$)، $X^2=8.91$ معنی‌دار است.

برای تعیین مشکلاتی که اعضا در هنگام دسترسی به اطلاعات با آن مواجه می‌شوند یک فهرست انتخابی به آنها ارائه شده بود و از آنها خواسته شده بود که مشکلات احتمالی را در این فهرست اولویت‌گذاری نمایند. جواب‌های آنها در مورد این مشکلات و اولویتهایی تعیین شده در جدول ۶ (پیوست) خلاصه شده است.

چنانچه اطلاعات این جدول نشان می‌دهد «کند بودن سرعت» بیشترین اولویت یک (۱۰۸) مورد را دریافت کرده است و «عدم آگاهی از منابع موجود روی شبکه» با ۲۱ مورد انتخاب بعنوان اولویت یک در مکان دوم قرار دارد.

برای تعیین اینکه استفاده از اینترنت-توسط پاسخگویان-به چه منظوری انجام می‌گیرد از آنها خواسته

شده بود تا از یک فهرست انتخابی اهدافی را که برای آن از اینترنت استفاده می‌کنند بصورت گزینه‌های بلی یا خیر علامت‌گذاری نمایند. از پاسخگویان ۱۲۴ نفر (۶۰/۸٪) جواب بلی برای انتخاب «تهیه مقاله» و ۸۰ نفر (۳۹/۲٪) جواب خیر انتخاب کرده‌اند. برای «افزایش کیفیت در امور پژوهشی» تعداد ۱۳۷ نفر (۶۷/۲٪) جواب بلی و ۶۷ نفر (۳۲/۸٪) جواب خیر را برگزیده‌اند. برای استفاده در امر «تألیف» تعداد ۲۸ نفر (۱۳/۷٪) جواب بلی و ۱۷۶ نفر (۸۶/۳٪) جواب خیر و جهت «شرکت در سمینار» تعداد ۵۴ نفر (۲۶/۵٪) جواب بلی و ۱۵۰ نفر (۷۳/۵٪) جواب خیر را انتخاب کرده‌اند.

سؤال ۱۸ اختصاص به تعیین تأثیر اینترنت در روند فعالتهای علمی و پژوهشی داشت که از پاسخگویان خواسته شده بود این تأثیر را به صورت تأثیر زیاد، متوسط، کم و تا حدودی مشخص کنند. از پاسخگویان ۵۵ نفر (۲۷٪) جواب «کم»، تعداد ۴۰ نفر (۱۹/۶٪) جواب «تاحدودی»، و تعداد ۸۷ نفر (۴۲/۶٪) جواب «متوسط» و تعداد ۲۲ نفر (۱۰/۸٪) جواب «خیلی زیاد» را انتخاب کرده‌اند. بیشتر پاسخگویان در گروه «تاحدودی» و «متوسط» قرار گرفته‌اند.

برای مشخص نمودن مزایای اینترنت از پاسخگویان خواسته شده بود تا یک فهرست مزایای ارائه شده را اولویت‌گذاری نمایند. تعداد ۸۱ نفر (۴۰/۹٪) «دستیابی سریع به اطلاعات» تعداد ۱۹ نفر (۹/۷٪) «مطمئن بودن اطلاعات»، تعداد ۲۸ نفر (۱۴/۲٪) «حجم وسیع اطلاعات»، تعداد ۲۹ نفر (۱۴/۹٪) «امکان ایجاد ارتباط با دیگران»، تعداد ۲۹ نفر (۱۴/۹٪) «ارزان بودن اطلاعات»، تعداد ۳۳ نفر (۱۶/۹٪) «آسان نمودن کار»، ۱۴ نفر (۷/۱٪) «دسترسی به آخرین اطلاعات»، و تعداد ۵۶ نفر (۲۷/۷٪) «آگاهی از نتایج تحقیقات انجام شده در دنیا» را بعنوان اولویت اول انتخاب کرده‌اند.

تعیین مشکلات دستیابی به اطلاعات در مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز یکی دیگر از اهداف این بررسی بوده که از پاسخگویان خواسته شده بود تا انتخابهای خود را از یک فهرست مشکلات علامت‌گذاری نمایند.

کرده‌اند. «حجم وسیع اطلاعات» نیز انتخاب چهارم بوده است.

تعدادی زیادی از اعضا روزانه بیشتر از یکساعت از اینترنت استفاده می‌کنند و بیشتر اعضا کاربری حدود یکساعت در روز را ذکر کرده‌اند. و تعداد خیلی (۸ نفر ۴٪) هفته‌ای یکبار و ماهی یکبار را ذکر کرده‌اند.

از انواع خدمات ارائه شده توسط مرکز که نتایج آن در جدول شماره ۵ آمده، وب دارای بیشترین مصرف، پست الکترونیکی در رده دوم پروتکل انتقال پرونده، لیست سرو و گروههای خبر رده‌های سوم تا پنجم را بخود اختصاص داده‌اند. استفاده کم از لیست سروها و گروههای خبری شاید بدلیل ناآشنایی افراد با این نوع سرویس‌ها و فواید آنها باشد.

اعضا از مرکز اینترنت برای تهیه مقاله استفاده کرده و ۱۲۴ نفر (۶۰/۸٪) از آنها تهیه مقاله را بعنوان دلیلی برای کاربری اینترنت دانسته‌اند. تعداد ۱۳۷ نفر (۶۷/۲٪) از اعضا نیز اظهار داشته‌اند که از اینترنت برای افزایش کیفیت امور پژوهشی خود استفاده می‌کنند، و از آن برای بهبود آموزش، تألیف و شرکت در سمینار کمتر استفاده می‌نمایند. درصد افرادی که برای این امور از آن استفاده می‌کنند کم است. اعضا تأثیر اینترنت بر روند فعالیت‌های علمی و پژوهشی خود را «تا حدودی» (۴۰ نفر ۱۹/۶٪) و «متوسط» (۸۷ نفر ۴۲/۶٪) ذکر کرده‌اند. این در حالی است که ۵۵ نفر این تأثیر را کم و ۲۲ نفر نیز زیاد ابراز داشته‌اند. تعداد ۱۲۴ نفر (۶۰/۸٪) کمی خطوط مرکز را جزء مشکلات مرکز قلمداد کرده‌اند. تعداد ۷۸ نفر (۳۸/۲٪) از اعضا مرکز، کوچک بودن محل مرکز و نیز ۷۴ نفر (۳۶/۳٪) شلوغی محل را از مشکلات مرکز می‌دانند که نشان دهنده آن است که تعداد بیشتری بر این باور نیستند. کمی سرعت تجهیزات نیز جزو مشکلات مرکز و همچنین بعنوان عامل نارضایتی افراد ذکر شده است.

در پایان بیان این نکته ضروری است که بررسی‌های دوره‌ای نظرات اعضا مرکز باید مدنظر بوده و نسبت به چاره‌جویی درباره مشکلات مطرح شده توسط آنها اقدام گردد، تا چنانچه اظهار می‌دارند، این مرکز

تعداد ۱۸۲ نفر (۸۹/۲٪) «کند بودن سرعت اینترنت» را انتخاب کرده و ۲۲ نفر (۱۰/۸٪) این گزینه را انتخاب نکرده بودند. تعداد ۷۴ نفر (۳۶/۳٪) «کثرت مراجعین» را انتخاب کرده و ۱۳۰ نفر (۶۳/۷٪) آن را انتخاب نکرده بودند. ۷۸ نفر (۳۸/۲٪) گزینه کوچک بودن محل را انتخاب کرده و ۱۲۶ نفر (۶۱/۸٪) این گزینه را انتخاب نکرده بودند. گزینه نامناسب بودن محل را ۶۸ نفر (۳۳/۳٪) آری پاسخ داده و ۱۳۶ نفر (۶۶/۷٪) جواب خیر داده‌اند. در مورد کم بودن خطوط ارتباطی تعداد ۱۲۴ نفر (۶۰/۸٪) از پاسخگویان جواب آری را انتخاب نموده و ۸۰ نفر (۳۹/۲٪) جواب خیر را برگزیده‌اند.

نتایج

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اعضا مرکز اینترنت به اهمیت اینترنت واقف و در استفاده از آن برای انجام بعضی از امور الویت قائل شده‌اند و براساس این نمونه مرکز دارای عضو زن و مرد است که تقریباً عضویت یکسانی دارند. این یکسانی در هر سه سطح استاد و کارمند و دانشجو مشاهده گردید. این اعضا میزان دانش خود از کامپیوتر را بیشتر در حد خوب و متوسط می‌دانند و اغلب آموزش برای استفاده از اینترنت را ضروری می‌شمارند هرچند که برای این امر تخصص یا مهارت بالائی را لازم نمی‌دانند. این اعضا آموزش خود را از منابع مختلف کسب کرده‌اند ۱۰۸ نفر (۵۲/۹٪) آموزش از طریق مطالعه شخصی و ۱۲۱ نفر (۵۹/۳٪) از طریق تجربه شخصی و تعداد ۱۱۱ نفر (۵۴/۴٪) بوسیله همکاران و دوستان و تنها تعداد ۱۴ نفر (۶/۹٪) آموزش از طریق رسانه‌ها انتخاب کرده‌اند. بنظر می‌رسد که از کلیه طرق مختلف آموزش پیشنهاد شده اغلب مورد استفاده اعضا قرار گرفته و فقط رسانه‌های عمومی در این مورد نقش کمی را دارا هستند.

اعضا (۴۷ نفر ۲۴٪) برای گرایش خود اغلب «دسترسى به اطلاعات روزآمد» را اولویت اول دانسته، «تفنن و سرگرمی» را بعنوان اولویت دوم و «علاقه به بکارگیری تکنولوژی نوین» را بعنوان اولویت سوم انتخاب

همچنان بعنوان وسیله‌ای موثر در امر فعالیت‌های تحقیقی و پژوهشی اعضاء باقی بماند.

جدول شماره ۱: جدول توزیع پاسخ‌دهندگان براساس شغل و جنسیت

جنس	تعداد	استاد	کارمند	دانشجو	کل
مرد	تعداد	۲۴	۱۳	۶۷	۱۰۴
	درصد شغل	%۲۳/۱	%۱۲/۵	%۶۴/۴	%۱۰۰
	درصد جنسیت	%۴۳/۶	%۴۸/۱	%۵۴/۹	%۵۱
زن	تعداد	۳۱	۱۴	۵۵	۱۰۰
	درصد شغل	%۳۱	%۱۹	%۵۵	%۱۰۰
	درصد جنسیت	%۵۶/۴	%۵۱/۹	%۴۵/۱	%۴۹
مجموع	تعداد	۵۵	۲۷	۱۲۲	۲۰۴
	درصد شغل	%۲۷	%۱۳/۲	%۵۹/۸	%۱۰۰
	درصد جنسیت	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰
مجموع	درصد کل	%۱۱/۸	%۶/۴	%۳۲/۸	%۵۱
	تعداد	۳۱	۱۴	۵۵	۱۰۰
	درصد شغل	%۳۱	%۱۹	%۵۵	%۱۰۰
مجموع	درصد کل	%۱۵/۲	%۶/۹	%۲۷	%۴۹
	تعداد	۵۵	۲۷	۱۲۲	۲۰۴
	درصد شغل	%۲۷	%۱۳/۲	%۵۹/۸	%۱۰۰
مجموع	درصد کل	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰
	درصد کل	%۲۷	۱۳/۲	%۵۹/۸	%۱۰۰
	درصد کل	%۲۷	۱۳/۲	%۵۹/۸	%۱۰۰

جدول شماره ۲: توزیع دانشجویان براساس مقاطع مختلف تحصیلی و جنسیت

مجموع	مقطع				جنسیت
	دکتری	ارشد	کارشناسی	کاردانی	
زن	۱۱	۹	۲۱	۲۶	تعداد
	%۱۶/۴	%۱۳/۴	%۳۱/۳	%۳۸/۸	درصد مقطع تحصیلی
	%۲۹/۷	%۵۲/۹	%۶۳/۶	%۷۴/۴	درصد جنسیت
مرد	۲۶	۸	۱۲	۹	تعداد
	%۴۷/۳	%۱۴/۵	%۲۱/۸	%۱۶/۴	درصد مقطع تحصیلی
	%۷۰/۳	%۴۷/۱	%۳۶/۴	%۲۵/۷	درصد جنسیت
کل	۱۱	۹	۳۳	۳۵	تعداد
	%۳۰/۳	%۱۳/۹	%۲۷	%۲۸/۷	درصد مقطع تحصیلی
	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد جنسیت

جدول شماره ۳: سطوح آشنایی اساتید و دانشجویان با کامپیوتر

سطح آشنایی	استاد		کارمند		دانشجو		کل
	نفر	%	نفر	%	نفر	%	
عالی	۳	%۵/۵	۱۴	%۱۱/۵	۱۷	%۸/۳	۳۴
خوب	۸	%۱۴/۵	۴۷	%۳۷	۶۵	%۳۱/۹	۱۲۰
متوسط	۲۴	%۴۳/۶	۴۹	%۴۴/۴	۸۵	%۴۱/۷	۱۵۸
ضعیف	۲۰	%۳۶/۴	۱۲	%۱۸/۵	۳۷	%۱۸/۱	۶۹
مجموع	۵۵	%۱۰۰	۲۷	%۱۰۰	۱۲۲	%۱۰۰	۲۰۴

جدول شماره ۴: اهداف و اولویت‌ها در گرایش به اینترنت

هدف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	کل
اطلاعات روزآمد	۴۷	۱۳	۲۶	۳۱	۱۷	۱۴	۱۷	۱۲	۶	۸	۵	۱۹۶
	%۲۴	%۲۴	%۱۳/۳	%۱۵/۸	%۸/۷	%۷/۱	%۸/۷	%۶/۱	%۳/۱	%۴/۱	%۲/۶	%۱۰۰
سهولت بازیابی اطلاعات	۱۲	۱۷	۱۰	۲۴	۲۴	۲۱	۲۲	۲۱	۲۲	۱۵	۸	۱۹۶
	%۶/۱	%۸/۷	%۵/۱	%۱۲/۲	%۱۲/۲	%۱۰/۷	%۱۱/۲	%۱۰/۷	%۱۱/۲	%۷/۷	%۴/۱	%۱۰۰
آگاهی از نتایج تحقیق دیگران	۷	۱۸	۱۴	۲۰	۱۶	۲۷	۱۶	۲۱	۲۲	۲۱	۱۴	۱۹۶
	%۳/۶	%۹/۲	%۷/۱	%۱۰/۲	%۸/۲	%۱۳/۸	%۸/۲	%۱۰/۷	%۱۱/۲	%۱۰/۷	%۷/۱	%۱۰۰
علاقه به تکنولوژی نوین	۲۷	۲۶	۱۸	۲۱	۲۴	۱۵	۱۸	۱۱	۱۸	۱۱	۷	۱۹۶
	%۱۳/۸	%۱۳/۳	%۹/۲	%۱۰/۷	%۱۲/۲	%۷/۷	%۹/۲	%۵/۶	%۹/۲	%۵/۶	%۳/۶	%۱۰۰
ایجاد ارتباط با دیگران	۷	۱۶	۲۵	۱۵	۲۳	۲۰	۲۲	۱۷	۱۹	۲۴	۸	۱۹۶
	%۳/۶	%۸/۲	%۱۲/۸	%۷/۷	%۱۱/۷	%۱۰/۲	%۱۱/۲	%۸/۷	%۹/۷	%۱۲/۲	%۴/۱	%۱۰۰
آشنایی با مجلات الکترونیکی	۱	۶	۳	۶	۱۳	۱۴	۱۴	۲۴	۲۵	۳۱	۵۹	۱۹۶
	%۰/۵	%۳/۱	%۱/۵	%۳/۱	%۶/۶	%۷/۱	%۷/۱	%۱۲/۲	%۱۲/۲	%۱۵/۸	%۳۰/۱	%۱۰۰
دستیابی به حجم وسیع اطلاعات	۲۲	۱۲	۲۲	۲۸	۲۹	۱۸	۲۰	۱۳	۲۰	۱۱	۱۱	۱۹۶
	%۱۱/۲	%۶/۱	%۱۱/۲	%۱۴/۳	%۱۴/۸	%۹/۲	%۱۰/۲	%۶/۶	%۵/۱	%۵/۶	%۵/۶	%۱۰۰
سرعت بازیابی اطلاعات	۱۹	۳۷	۲۶	۱۷	۱۴	۲۸	۱۹	۱۴	۷	۷	۸	۱۹۶
	%۹/۷	%۱۸/۹	%۱۳/۳	%۸/۷	%۷/۱	%۱۴/۳	%۹/۷	%۷/۱	%۳/۶	%۳/۶	%۴/۱	%۱۰۰
تفنن و سرگرمی	۴۰	۲۸	۲۴	۱۳	۱۱	۱۶	۱۵	۱۳	۸	۵	۱۳	۱۹۶
	%۲۰/۴	%۱۴/۳	%۱۲/۲	%۶/۶	%۵/۶	%۸/۲	%۷/۷	%۶/۶	%۴/۱	%۷/۷	%۶/۶	%۱۰۰
کنجکاوی	۶	۱۹	۱۷	۱۶	۱۷	۱۰	۲۴	۱۸	۲۶	۲۶	۱۷	۱۹۶
	%۳/۱	%۹/۷	%۸/۷	%۸/۲	%۸/۷	%۵/۱	%۱۲/۲	%۹/۲	%۱۳/۳	%۱۳/۳	%۸/۷	%۱۰۰
انجام تحقیقات شخصی	۸	۴	۱۱	۵	۸	۱۳	۹	۳۲	۳۳	۲۸	۴۵	۱۹۶
	%۴/۱	%۹/۷	%۵/۶	%۲/۶	%۴/۱	%۶/۶	%۴/۶	%۱۶/۳	%۱۶/۸	%۱۴/۳	%۲۳	%۱۰۰

جدول شماره ۵: نوع خدمات مرکز اینترنت و میزان استفاده از آنها

نام سرویس	بلی	خیر	کل	نوع سرویس
یوزنت USENET	۳۰	۱۷۴	۲۰۴	خدمات ارتباطی
پست الکترونیکی E-MAIL	۱۱۷	۸۷	۲۰۴	خدمات ارتباطی
تل نت TELNET	۲۴	۱۸۰	۲۰۴	خدمات ارتباطی
گفتگوی اینترنتی LISTSERV	۵۷	۱۴۷	۲۰۴	خدمات ارتباطی
لیست سرو LISTSERV	۵۰	۱۵۴	۲۰۴	خدمات ارتباطی
گروه‌های خبر NEWS GROUPS	۴۹	۱۵۵	۲۰۴	خدمات ارتباطی
وب WEB	۱۸۷	۱۷	۲۰۴	خدمات بازیابی
گوفر GOPHER	۱۶	۱۸۸	۲۰۴	خدمات بازیابی
پروتکل انتقال پرونده FTP	۶۴	۱۴۰	۲۰۴	خدمات بازیابی
ورونیکا VERONICA	۱۵	۱۸۹	۲۰۴	خدمات جستجو
جاگهید JUGHEAD	۱۵	۱۸۹	۲۰۴	خدمات جستجو
ویز WAIS	۸	۱۹۶	۲۰۴	خدمات جستجو
آرچی ARCHIE	۵۹	۱۴۵	۲۰۴	خدمات جستجو

جدول شماره ۶: اولویت بندی مشکلات از نظر پاسخگویان

کل	اولویت							مشکلات
	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱۵۵ ٪۱۰۰	۳۴ ٪۱۲/۹	۴۷ ٪۳۰/۳	۲۲ ٪۱۴/۲	۱۲ ٪۷/۷	۱۴ ٪۹	۱۸ ٪۱۱/۶	۸ ٪۵/۲	مشکلات مالی
۱۵۵ ٪۱۰۰	۷ ٪۴/۵	۵ ٪۳/۲	۷ ٪۴/۵	۶ ٪۳/۹	۹ ٪۵/۸	۱۳ ٪۸/۴	۱۰۸ ٪۶۹/۷	کند بودن سرعت
۱۵۵ ٪۱۰۰	۵۰ ٪۳۲/۳	۲۸ ٪۱۸/۱	۱۹ ٪۱۲/۳	۱۷ ٪۱۱	۱۷ ٪۱۱	۲۰ ٪۱۲/۹	۴ ٪۲/۶	ثابت نبودن اطلاعات روی شبکه
۱۵۵ ٪۱۰۰	۱۷ ٪۱۱	۲۲ ٪۱۴/۲	۱۳ ٪۸/۴	۱۵ ٪۹/۷	۱۵ ٪۹/۷	۵۲ ٪۳۳/۵	۲۱ ٪۱۳/۵	عدم آگاهی از منابع موجود روی شبکه
۱۵۵ ٪۱۰۰	۱۵ ٪۹/۶	۱۸ ٪۱۱/۶	۳۹ ٪۲۵/۲	۳۶ ٪۲۳/۲	۳۷ ٪۲۳/۹	۸ ٪۵/۲	۲ ٪۱/۳	عدم سازماندهی اطلاعات
۱۵۵ ٪۱۰۰	۳ ٪۱/۹	۱۷ ٪۱۱	۲۴ ٪۱۵/۵	۳۳ ٪۲۱/۳	۴۳ ٪۲۷/۷	۲۶ ٪۱۶/۸	۹ ٪۵/۸	عدم امکان دستیابی در زمان دلخواه
۱۵۵ ٪۱۰۰	۳۰ ٪۱۹/۳	۱۹ ٪۱۲/۳	۳۲ ٪۲۰/۶	۳۶ ٪۲۳/۲	۱۹ ٪۱۲/۳	۱۷ ٪۱۱	۲ ٪۱/۳	عدم امکان دستیابی در مکان دلخواه

منابع

۱. ستوده، هاجر، (۱۳۷۷)، *ارزیابی استفاده از اطلاعات الکترونیکی با تأکید بر دیسکهای نوری و شبکه اینترنت در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز و علوم پزشکی شیراز*، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۲. سلاجقه، مزده. (۱۳۷۷). *بررسی نگرش کاربران مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد شبکه اینترنت و دستیابی به اطلاعات از طریق آن*. پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
۳. وکیلی مفرد، حسین. (۱۳۷۸). *بررسی وضعیت استفاده متخصصان قلب و عروق دانشگاههای علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران و شهید بهشتی از تکنولوژی اطلاعات*. پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.

Lazinger, S. Ballan, J. and Perits, B. (1997). Internet Use by Faculty Members in Various Disciplines: A Comparative Case Study. *Journal of the American Society for Information Science*. 48(6): 508-518.

Meadows, A.J. and Bukhari, A.A. (1992). The Use of Information Technology by Scientists in British and Arabian Universities. *Journal of Information Science*. 18(5): 409-415.

Perry, C. (1995). Travelers on the Internet: A Survey of Internet Users. Online. 19(2): 29-34.

Rezaei Sharifabadi, S. (1996). *Information Seeking Communication Behavior: Effects of the Internet on Research Activities*. Ph. D. Dissertation, The University of New South Wales, Australia.